2. Ανάπτυξη διαθεματικών διδακτικών δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον. Παραδείγματα ένταξης της χρήσης των ΤΠΕ στο ΑΠΣ

Δ. Κουτσογιάννης

Ένα σημαντικό ζήτημα που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη είναι το σχολικό πλαίσιο εντός του οποίου θα αξιοποιηθούν οι ΤΠΕ. Στην Ενότητα Ι.1Β ((1.3. Σχολικός γραμματισμός και φιλολογικές πρακτικές: Θεωρητικό πλαίσιο για τη δημιουργική αξιοποίηση των ΤΠΕ στη ζώνη των φιλολογικών μαθημάτων) αναφερθήκαμε στα είδη του σχολικού γραμματισμού (τυπικό, ημιτυπικό, άτυπο) και υποστηρίξαμε ότι η αξιοποίηση των ΤΠΕ πρέπει να γίνεται εντός μια ευρύτερης ανάγνωσης του σχολείου ως χώρου επαναλαμβανόμενων πρακτικών γραμματισμού. Στην παρούσα υποενότητα θα δώσουμε κάποια ενδεικτικά παραδείγματα εφαρμογών, τα οποία επιχειρούν να αξιοποιήσουν αυτό το πλαίσιο 'ανάγνωσης' της σχολικής πραγματικότητας.

1. Παραδείγματα εφαρμογών στα πλαίσια των τυπικών μορφών του σχολικού γραμματισμού (βασικός άξονας το βιβλίο και η διδακτέα ύλη).

Ας υποθέσουμε ότι ο εκπαιδευτικός διδάσκει γλώσσα σε κάποια τάξη του Γυμνασίου. Καλύτερα θα ήταν να μην αντιμετωπίζει το μάθημα ως το άθροισμα των κεφαλαίων ενός βιβλίου και στο πλαίσιο του κάθε κεφαλαίου να αναζητεί το ενδεδειγμένο λογισμικό, αλλά να βλέπει στόχους που έχει να καλύψει τη συγκεκριμένη σχολική χρονιά. Στην περίπτωση αυτή, ο εκπαιδευτικός κινείται βάσει στρατηγικής και η τεχνολογία αποτελεί μέρος της τακτικής του για την καλύτερη επίτευξη της στρατηγικής αυτής. Η αξιοποίηση της τεχνολογίας σε μια τέτοιου είδους οπτική μπορεί να πάρει τις εξής μορφές:

- Άντληση παραδειγμάτων ή αξιοποίηση μέρους ενός λογισμικού για τη διδασκαλία ενός φαινομένου ενώπιον της τάξης. Στην προκειμένη περίπτωση χρειάζεται μόνο έναν υπολογιστή και έναν προτζέκτορα, κάτι που είναι πιο εφικτό και λιγότερο χρονοβόρο. Μπορούν να αξιοποιηθούν ενδεικτικά: παραδείγματα από τα σώματα κειμένων για τη διδασκαλία των διδακτικών δομών στα αρχαία και νέα ελληνικά· άντληση παραδειγμάτων και υλικού (π.χ. χαρτών) για την πιο παραστατική διδασκαλία κεφαλαίων της ιστορίας· άντληση από το διαδίκτυο και παρουσίαση στην τάξη μελοποιημένης μουσικής για τη διδασκαλία της ποίησης ή ενός ντοκιμαντέρ για τη ζωή ενός συγ-

γραφέα· χρήση του Προγράμματος Επεξεργασίας Κειμένου για την επεξεργασία ενός ενδεικτικού κειμένου μαθητή ή μαθητών με τη συνεργασία όλης της τάξης· προετοιμασία των μαθητών του για γόνιμη αξιοποίηση του διαδικτύου κατά την αναζήτηση πληροφοριών (π.χ. κριτήρια αξιολόγησης της πληροφορίας).

- Ανάθεση εργασιών στην αρχή της χρονιάς (κυρίως) ή και ενδιαμέσως που θα απαιτούν αξιοποίηση των ΤΠΕ για την ολοκλήρωσή τους. Οι εργασίες αυτές θα παρουσιάζονται στην τάξη σε τακτά χρονικά διαστήματα, αφού ολοκληρώνονται με τη στενή καθοδήγηση των διδασκόντων. Αυτό μπορεί να γίνει για πλήθος ενοτήτων. Ενδεικτικά παραδείγματα: παρουσίαση μιας εργασίας που θα διερευνά ένα φαινόμενο της γραμματικής με την αξιοποίηση των σωμάτων κειμένων και των ηλεκτρονικών λεξικών· περαιτέρω διερεύνηση του έργου ενός ποιητή με την επιλογή ενδεικτικών για τα παιδιά κειμένων από διαδικτυακές ανθολογίες· περαιτέρω διερεύνηση μιας ενότητας της ιστορίας (π.χ. δωρικός και ιωνικός ρυθμός στην αρχιτεκτονική ή τέχνη στην αναγέννηση κλπ.). Οι εργασίες αυτές είναι πολύ σημαντικές, γιατί εμπλέκουν τα παιδιά σε σύγχρονες μορφές έρευνας, σύνθεσης κειμένων και παρουσίασης ενώπιον ακροατηρίου (ενώπιον της τάξης), καλλιεργώντας παράλληλα τη δημιουργικότητα.

Οι φιλόλογοι διαθέτουν επιπλέον τη δυνατότητα διαθεματικού συνδυασμού των διακριτών διδακτικών αντικειμένων τους με αξιοποίηση των ΤΠΕ σε όλο το εύρος της φιλολογικής ζώνης, στο πλαίσιο πάντα του τυπικού σχολικού γραμματισμού. Αναφέρονται ενδεικτικά παραδείγματα.

Παράδειγμα 1 Ομηρικά έπη και διδασκαλία της Γλώσσας. Ένας από τους βασικούς στόχους του γλωσσικού μαθήματος στην πρώτη Γυμνασίου είναι η διδασκαλία της περιγραφής ως κειμενικού είδους. Η ανάθεση εργασιών που θα περιγράφουν π.χ. πρόσωπα ή θεούς στην Οδύσσεια (Αθηνά, Πηνελόπη, Οδυσσέας, Τηλέμαχος κλπ.) μπορεί να αποτελέσει πολύ καλή αφορμή για συνδυαστική διδασκαλία των δύο διδακτικών αντικειμένων. Οι εργασίες μπορούν να έχουν αποκλειστικά γλωσσική μορφή και να γράφονται σε προγράμματα επεξεργασίας κειμένου ή να έχουν πολυτροπική μορφή με την ενσωμάτωση εικόνων από ποικίλες πηγές αλλά και το διαδίκτυο.

Παράδειγμα 2 Κάτι αντίστοιχο μπορεί να γίνει με το συνδυασμό της Αρχαίας Ιστορίας και της Γλώσσας στη διδασκαλία και πάλι της περιγραφής. Στην προκειμένη περίπτωση μπορεί να αξιοποιηθεί η περιγραφή των αρχαίων ναών κλπ. Δίνεται π.χ. η δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να εστιάσει παράλληλα στην κατάκτηση της γλώσσας της ιστορίας και στην καλλιέργεια του κειμενικού είδους της περιγραφής.

Παράδειγμα 3 Δομές της νέας ελληνικής με λόγια προέλευση ή λόγιες επιδράσεις. Είναι γνωστό ότι για ιστορικούς λόγους (χρήσης της καθαρεύουσας) έχουν επικρατήσει λόγιοι τύποι στη γλώσσα μας (ιδιαίτερα στην κλιτική μορφολογία), οι οποίοι δυσκολεύουν ιδιαίτερα τους μαθητές. Η αξιοποίηση των σωμάτων κειμένων για την αναζήτηση της συμπεριφοράς των τύπων αυτών στο νεοελληνικό λόγο μπορεί να αποτελέσει σημαντική αφετηρία γόνιμου συνδυασμού των δύο διδακτικών αντικειμένων.

2. Παραδείγματα εφαρμογών στο πλαίσιο ημιτυπικών ή άτυπων μορφών σχολικού γραμματισμού.

Στο πλαίσιο του ημιτυπικού σχολικού γραμματισμού (ευέλικτη ζώνη, κλπ.) ενδείκνυται κατεξοχήν η πραγματοποίηση διαθεματικών εργασιών με τη μορφή σχεδίων εργασίας (project), όπου μπορεί να γίνει ευρεία χρήση των ΤΠΕ. Το ίδιο ισχύει και για τις άτυπες μορφές του σχολικού γραμματισμού, καθώς οι εκδηλώσεις της ευρύτερης σχολικής και εξωδιδακτικής ζωής μπορούν να αναδιοργανωθούν σε νέα πλαίσια, με τη μορφή ενός άτυπου σχεδίου εργασίας (project). Αναφέρονται ενδεικτικά παραδείγματα.

Παράδειγμα 1. *Σχολικές γιορτές και ΤΠΕ*. Οι καθιερωμένες σχολικές γιορτές (28η Οκτωβρίου, 17η Νοεμβρίου, 25η Μαρτίου) θεωρούνται γιορτές που 'ανήκουν', συνήθως, στους φιλολόγους. Σε πολλά σχολεία έχουν χάσει προ πολλού τη δυναμική τους και έχουν μετατραπεί σε επαναλαμβανόμενες ανούσιες τελετουργικού χαρακτήρα διαδικασίες. Οι γιορτές αυτές μπορούν να αποτελέσουν το πλαίσιο, όπου ομάδες παιδιών θα αναλαμβάνουν να διερευνήσουν και να παρουσιάσουν πτυχές του γεγονότος που εορτάζεται. Η αξιοποίηση των ΤΠΕ (συγγραφή κειμένων σε Power Point, άντληση πολυμεσικού υλικού από το διαδίκτυο κλπ.) μπορεί να δώσει την ευκαιρία για γόνιμη αξιοποίηση των ΤΠΕ στη συγγραφή και παρουσίαση πολυτροπικών και πολυμεσικών κειμένων από τα παιδιά, τη διεξαγωγή έρευνας, την εμβάθυνση σε ι-

στορικά γεγονότα κλπ. Θα δώσει, επίσης, τη δυνατότητα συνεργασίας ανάμεσα σε φιλολόγους και καθηγητές άλλων ειδικοτήτων, όπως της πληροφορικής.

Παράδειγμα 2 *Οργάνωση εκδρομών*. Μεγάλο μέρος των σχολικών εκδρομών έχει χάσει, επίσης, σε μεγάλο μέρος των σχολείων μας τον εκπαιδευτικό τους χαρακτήρα. Οι εκδρομές μπορούν να οργανωθούν και να προετοιμαστούν πολύ καλύτερα με την αξιοποίηση των ΤΠΕ: να μελετηθούν οι τόποι που θα επισκεφτούν, να συζητηθούν οι διαδρομές που θα επιλέξουν, να πραγματοποιηθεί λεπτομερής προετοιμασία των επισκέψεων κλπ. Οι ΤΠΕ μπορούν να παίξουν καταλυτικό ρόλο σε όλα αυτά, αν αξιοποιηθούν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να δίνεται πρωτοβουλία στα παιδιά και να υποστηρίζεται η όλη εργασία τους.

Σε κάθε περίπτωση αυτό που προτείνεται είναι μια συνολικότερη προσέγγιση των διδακτικών πρακτικών στις οποίες εμπλέκονται οι φιλόλογοι και μια δημιουργική ανάγνωσή τους στο πλαίσιο των θεωρητικών παραμέτρων του νέου γραμματισμού.

Η εκπόνηση συγκεκριμένων διδακτικών σεναρίων δεν πρέπει να αποτελεί μια μηχανική διαδικασία, αλλά να εντάσσεται σε ένα εγχείρημα κριτικής δραστηριοποίησης στο χώρο του σχολείου.